

ГЛАСНИК

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ
ЧАСОПИС ЗА ПРАВНУ ТЕОРИЈУ И ПРАКСУ

LVIII год. од изласка
XXXV год. непрекидног излажења

Нови Сад, децембар 1986.
Број 12

САДРЖАЈ

АДВОКАТУРА И ДРУШТВО

Боривој Лекић

Положај адвокатури кроз друштве-
но-економске промене

ЧЛАНЦИ И РАСПРАВЕ

Проф. др Славко Царић

Промене Закона о удруженом раду
и заштита правне сигурности на
тржишту

Проф. др Јожеф Салма

Сувојина личне и друштвене своји-
не

Миодраг Ђисалов

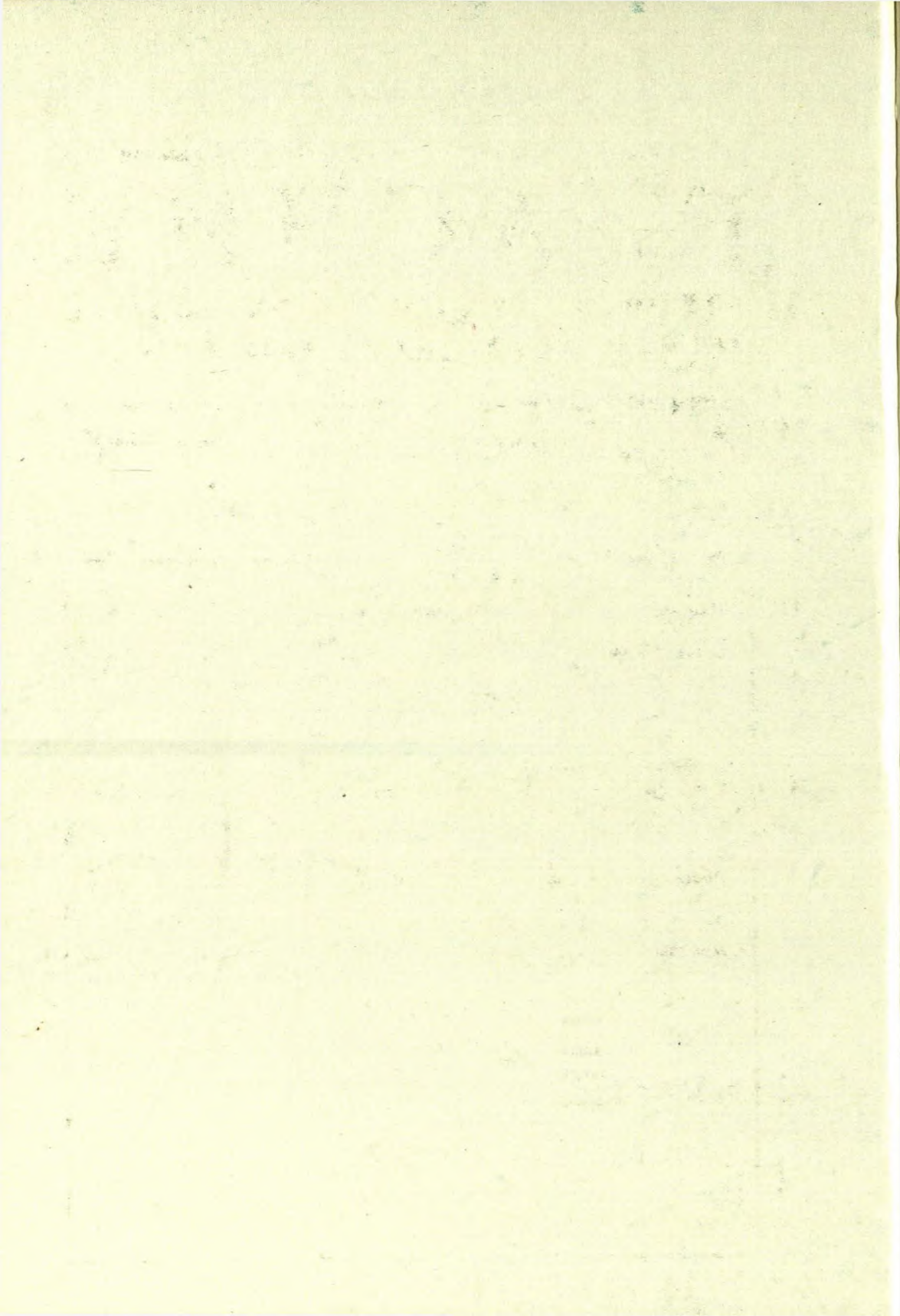
Прилог јавној расправи о будућем
Закону о ванпарничном поступку

ПРАВНА ПРАКСА

Грађанско право

САОПШТЕЊА

Из седнице Управног одбора

Г Л А С Н И К

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

ЧАСОПИС ЗА ПРАВНУ ТЕОРИЈУ И ПРАКСУ

LVIII год. од изласка

XXXV год. непрекидног излажења

Нови Сад, децембар 1986.

Број 12

АДВОКАТУРА И ДРУШТВО

ПОЛОЖАЈ АДВОКАТУРЕ КРОЗ ДРУШТВЕНО-ЕКОНОМСКЕ ПРОМЕНЕ

На седници Управног одбора Адвокатске коморе Војводине, одржаној 21. 11. 1986. године, разматран је друштвено-економски положај адвокатури у САП Војводини. Посебно колика су оптерећења личног дохотка оствареног од адвокатске делатности за задовољавање општедруштвених и заједничких потреба (порези и доприноси). И то колика су оптерећења у садашњем тренутку и колика се очекују предстојећом политиком опорезивања, преласком на непосредно опорезивање. Исто тако разматрани су подаци о удољовавању обавеза адвоката према друштвеној заједници и према Адвокатској комори.

Према пројекту Резолуције о развоју САП Војводине у 1987. години предвиђа се веће непосредно опорезивање самосталног рада у угоститељству, превозника и даваоца интелектуалних услуга. Према одредбама Друштвеног договора о основама пореске политике закљученог између свих република и покрајина („Сл. лист СФРЈ”, бр. 11/85) у члану 41. утврђено је да се потписници овог Друштвеног договора обавезују да пропишу најниже стопе пореза из личног дохотка од професионалне делатности (значи и адвоката), који се плаћа према стварном личном дохотку најмање 5%. Налазимо се непосредно пред потписивањем Договора о изменама и допунама Договора о основама пореске политике у којем, истина, није поменут члан 41. претходног Договора. Међутим, обзиром на целокупну пројектовану политику непосредног опорезивања, а што се види и из поменуте Резолуције за 1987. годину, и према незваничним обавештењима може се очекивати прописивање већих пореских стопа на лични доходак адвоката. По свему задржало би се пропорционално опорезивање али са стопом од најмање 8%.

Управни одбор на овој седници усвојио је закључак да се предузму одређене мере са циљем да се и поред поменутих договора о пореском систему и поред пројекта у Резолуцији за 1987. годину организују разговори и расправа са одговарајућим органима, и посебно са Секцијом за политички систем Покрајинске конференције ССРН, са циљем да се очува Друштвени договор о усклађивању обавеза адвоката за задовољавање општедруштвених и заједничких потреба из 1978. године („Сл. лист САПВ”, бр. 3/79 од 22. 2. 1979).

Опште је познато да су овим Друштвеним договором спроведене Уставне одредбе у пракси у односу на адвокатуру и да је овим Друштвеним договором удовољено минимуму захтева адвокатури Југославије. Зна се да је овај Друштвени договор имао значај модела како би требало решити друштвени и економски положај адвокатури у свакодневном животу. Према томе, овај Друштвени договор представља тековину ове генерације адвоката у садашњим друштвено-економским условима. Наравно да би ово решење требало да буде само почетни корак до коначног решења друштвено-економског положаја адвокатури (обезбеђење пословних просторија, признавање одбитних ставки и др.).

Акција Управног одбора Адвокатске коморе Војводине у великој мери зависи како ће се и како се понашају адвокати, чланови Адвокатске коморе Војводине приликом евиденције и пријављивања прихода оствареног у адвокатури. Знамо да је након потписивања Друштвеног договора 1978. године, а нарочито пре потписивања када је стварана политичка платформа, било изражено и договорено да се овим Договором објективизира положај адвокатури и адвоката носилаца адвокатске делатности са аспекта захватања личних доходака за алиментирање општедруштвених и заједничких потреба уз истовремено објективно приказивање прихода оствареног у адвокатури.

Комисија Управног одбора за праћење остварења Друштвеног договора сваке године, од 1979. године, анализира пореске пријаве адвоката.

Ова комисија Управног одбора је становишта да највећи број адвоката објективно пријављује остварени доходак, али да постоји не мали број адвоката који тако не чине.

Морамо још једном подсетити све чланове Адвокатске коморе Војводине да некоректна пореска пријава макар и малог броја адвоката уноси неповерење према адвокатури као друштвеној служби.

Циљ нам је да информишемо све чланове Адвокатске коморе Војводине о раду и предузетим мерама Управног одбора о предстојећој пореској политици, очекивањима какво ће опорезивање адвоката бити уколико Друштвени договор из 1978. године не остане на снази, а посебно да окренемо пажњу свим адвокатима Војводине да објективно пријаве своје приходе остварене у 1986. години.

Управни одбор Адвокатске коморе је уверења да ће се ова проблематика свестрано размотрити на конференцијама Општин-

ских организација адвоката на којима ће се указати на понашање адвоката приликом пријава прихода за 1986. годину.

Ради ефикаснијег рада на објективизирању прихода остварених у адвокатској делатности закључено је да се одржи састанак са свим председницима Општинских организација адвоката са територије Адвокатске коморе Војводине.

Председник
Управног одбора
Боривој Јекић

ЧЛАНЦИ И РАСПРАВЕ

Проф. др Славко Царић

редовни професор Правног факултета у Новом Саду

ПРОМЕНЕ ЗАКОНА О УДРУЖЕНОМ РАДУ И ЗАШТИТА ПРАВНЕ СИГУРНОСТИ НА ТРЖИШТУ

I

У нашем друштву се већ дуже време дискутује о променама Устава СФРЈ из 1974. године и Закона о удруженом раду из 1976. године. Последњих 3-4 месеца ове дискусије су се изузетно интензивирале, а дошло је и до веома различитих и дивергентних схватања у коме смислу и коме правцу и обиму треба извршити ове промене.

После дванаест година примене Устава СФРЈ из 1974. године и десет година примене Закона о удруженом раду из 1976. године уочени су поједини недостаци у овим веома значајним документима за наше друштво и због тога је неопходно да се приступи измени ових веома значајних друштвених докумената. У погледу садржаја и обима ових промена изузетни значај имају Критичка анализа функционисања политичког система социјалистичког самоуправљања и Дугорочни програм друштвено-економске стабилизације. То су у овом тренутку у нашем друштву основни документи у којима су утврђени садржински принципи и начела промене Устава СФРЈ из 1974. године и Закона о удруженом раду из 1976. године.

На основу друштвено-политичке оријентације која је утврђена у Критичкој анализи функционисања политичког система социјалистичког самоуправљања и Дугорочном програму друштвено-економске стабилизације, одговарајућа помоћна тела Скупштине СФРЈ приступила су изради теза и радних материјала у погледу ових промена Устава СФРЈ из 1974. године и Закона о удруженом раду из 1976. године.

На припреми предлога за измену Закона о удруженом раду из 1976. године радно су ангажоване радне групе и подгрупе Комисије за праћење спровођења Закона о удруженом раду Скуп-

штине СФРЈ. Ова Комисија Скупштине СФРЈ утврдила је 20. јуна 1986. године Тезе за израду Закона о изменама и допунама Закона о удруженом раду.

Полазећи првенствено од Критичке анализе и Дугорочног програма друштвено-економске стабилизације, ова Комисија Скупштине СФРЈ у веома обимним тезама предлаже низ измена и допуна Закона о удруженом раду. Основни смисао предложених Теза у погледу измене и допуна Закона о удруженом раду представља тежњу да се отклоне уочени недостаци у правцу у десетогодишњој примени Закона о удруженом раду. Иако у овој фази расправа постоје изузетно значајне разлике у мишљењима, може се рећи да предложеним изменама и допунама треба да се унапреди самоуправљање растерећујући га од претераног формализма, компликованости и неефикасности. Латентно стање састанчења и нерада треба заменити много већом пажњом и друштвеном бригом за рад и резултате рада.

Прелаже се такође тзв. реафирмација радне организације као основног тржишног учесника и поједностављење најразноврснијих облика удруживања рада и средстава. И у томе погледу су присутне велике разлике у схватањима.

Овом приликом није нам циљ да директно улазимо у полемику са појединим схватањима шта треба и у ком обиму треба да се мења Закон о удруженом раду. Жеља нам је, да још увек благовремено и на време, скренемо пажњу на неопходност значајнијих измена и допуна Закона о удруженом раду и то првенствено оних одредаба којима треба да се омогући и оствари виши степен правне сигурности на тржишту. У досадашњим расправама, као и у Тезама за израду Закона о изменама и допунама Закона о удруженом раду од 20. јуна 1976. године ова област друштвено-економских односа и њихово исправније и потпуније правно регулисање су у великој мери занемарени, иако су такве промене у нашем правном и привредном систему неопходне. Наиме, поред доградње и промена законских одредаба којима је циљ унапређење самоуправљања, истовремено су неопходне и такве промене у Закону о удруженом раду из 1976. године којима ће се омогућити знатно виши степен заштите правне сигурности на тржишту, а у односу на постојеће законске одредбе у Закону о удруженом раду из 1976. године.

II

Заштита правне сигурности на тржишту је природна и логична правна последица остваривања вишег степена дејства постојећих економских законитости тржишта, као једна од битних основа Дугорочног програма друштвено-економске стабилизације. Ово питање је у приличној мери занемарено у Тезама за израду Закона о изменама и допунама Закона о удруженом раду из 1976. године. Практично на ова изузетно значајна питања односе се једино Теза 58. и 59. У Тези 58. се предвиђа замена става 1. члана 254. Закона о удруженом раду из 1976. године који гласи: „За

обавезе радне организације која у свом саставу има основне организације одговарају те основне организације како је предвиђено самоуправним споразумом о удруживању у радну организацију”, а предлаже се да овај став гласи: „За обавезе радне организације одговарају основне организације у њеном саставу средствима којима они располажу, солидарно неограничено, ако самоуправним споразумом о удруживању у радну организацију није предвиђено да одговарају солидарно ограничено.” Са овом предложеном Тезом се не може из више разлога сложити, нити сматрамо да је то довољна измена за виши степен заштите правне сигурности на тржишту.

Теза 59. садржи предлог новог става 5. члана 264. Закона о удруженом раду из 1976. године који гласи: „У случају ограничене одговорности, солидарни, односно супсидијарни дужник одговара до уговорене висине, односно процента посебно за сваку обавезу главног дужника.” Ни са овом Тезом се садржински не можемо сложити јер она може да буде узрочник сасвим супротних тенденција од жељених, тј. може да буде узрочник још виших степена правне несигурности на тржишту. Истина ова Теза има и алтернативу да се речи: „посебно за сваку обавезу главног дужника,“ замењује са речима: „за све обавезе главног дужника”. Ни са овом алтернативом се такође не можемо сложити јер шта то значи да се у сваком конкретном уговору утврђују проценти одговорности солидарног дужника, или уговарају границе висине одговорности, или проценти за све обавезе главног дужника. Из оваквог правног нереда се тешко може изаћи.

Не ради се само о томе да се садржински не можемо сложити са Тезама 58. и 59. него такође сматрамо да то ни приближно није довољно у односу на оно што је неопходно да се учини изменама и допунама Закона о удруженом раду из 1976. године у циљу заштите и остваривања знатно вишег степена правне сигурности на тржишту.

III

Прво желимо да укажемо зашто сматрамо да Тезе 58. и 59. нису добре.

У Тези 58. предвиђа се оборива законска претпоставка неограничене солидарне одговорности основних организација удруженог рада за обавезе радне организације у чијем су саставу. Ова оборива законска претпоставка се може обарати једино самоуправним споразумом у удруживање у радну организацију и то једино на тај начин да ова солидарна одговорност може бити и ограничена. Овакву обориву законску претпоставку о неограниченој солидарној одговорности основних организација удруженог рада за обавезе радне организације имали смо раније у нашем правном систему а биле су тада предвиђене и разноврсније могућности обарања ове законске претпоставке. Ипак смо жестоко критиковали и избацили из нашег правног система ову обориву законску претпоставку о неограниченој солидарној одговорности основне орга-

низације удруженог рада за обавезе радне организације у чијем су саставу. Тада је истицано да оваква законска претпоставка, без обзира што је обориве природе, директно угрожава материјалну основу самоуправљања и представља реликт прошлости о административној вертикали радне организације над основном организацијом удруженог рада. Не видимо разлога да одступимо од ове критике ни данас. Поставља се питање како раднички савет основне организације удруженог рада може да управља радом и пословањем а да му истовремено без његове контроле и без његовог утицаја пословодни органи радне организације могу неограничено натурати обавезе. Очигледно да ту нешто није у реду, без обзира на жељу о тзв. тржишној реафирмацији радне организације.

Тезу 59, заједно са алтернативом, можемо детаљније анализирати тек у композицији са свим другим ставовима члана 264. Закона о удруженом раду из 1976. године који гласи:

„Када постоји солидарна одговорност, поверилац има право да по свом избору захтева испуњење обавезе од сваког солидарног дужника.

Кад постоји супсидијарна одговорност, поверилац има право да захтева испуњење обавезе од супсидијарног дужника само ако је без успеха покушао да потраживање намири од главног дужника.

Ако за исту обавезу супсидијарно одговара више друштвених правних лица, поверилац може да по свом избору захтева испуњење обавезе од сваког супсидијарно одговорног друштвеног правног лица, под условом из става 2. овог члана.

Супсидијарна и солидарна одговорност може бити неограничена или ограничена.

Кад по овом закону постоји солидарна, односно супсидијарна одговорност једног друштвеног правног лица за обавезе другог друштвеног правног лица, солидарни, односно супсидијарни дужник неограничено одговара за све обавезе главног дужника, који је у целини или делимично, испунио обавезу, прелазе права повериоца према осталим солидарним, односно супсидијарним дужницима, и то за део који пада на сваког од њих.”

У Тези 59. потпуно се погрешно говори о „уговореним” границама одговорности, јер се те границе одговорности не отуђују уговором, него самоуправним споразумом, затим смисао Тезе 59. је потпуно погрешан јер да је ограниченим облицима солидарне и супсидијарне одговорности неограничени садржај. Ово је директно у супротности са правном теоријом, исто тако и са нашој праксом. Уместо да се на овај начин појачава правна сигурност на тржишту, добровољни и супсидијарни облици одговорности уз овакву формулацију ће сигурно бити све ређи. Ограничења се изражавају у апсолутним износима, а не у процентима на неодређене и неконтролисане основе.

Због тога сматрамо да се Теза 58. и Теза 59. морају сасвим друкчије исказати и прерадити, да обе заједно ни приближно не

представљају довољну промену Закона о удруженом раду из 1976. године у погледу остваривања вишег степена правне сигурности на тржишту.

IV

Неопходност вишег степена правне сигурности на тржишту није једино стриктна правна конзеквенца оријентације на веће дејство економских законитости тржишта, него је истовремено и захтев заштите самоуправних права и самоуправљања уопште. Наиме, тржишни карактер наше привреде указује на то да су наше самоуправне привредне организације истовремено и тржишне организације, тј. учесници на тржишту који деле судбину тржишних кретања. Правна несигурност на тржишту директно угрожава самоуправност унутар тржишних организација. Значи, не ради се о заштити правне сигурности на тржишту ради тржишта, него ради заштите друштвено-економске самосталности самоуправних организација, односно материјалне основе самоуправљања, као и ради заштите низа других друштвених вредности и принципа на којима се заснива организација нашег друштва у целини, па самим тим и привреда. То је основни и најважнији разлог због кога се ни ова питања не смеју занемаривати у предстојећим изменама и допунама Закона о удруженом раду, јер се низ одредаба овог Закона морају мењати у том смислу, а још је већа потреба доградње и допуне Закона ради заштите правне сигурности на тржишту.

Највише проблема у томе смислу има на релацији између радне организације и основне организације удруженог рада. Не ради се о никаквој неопходној шематској реafirмацији радне организације него о уношењу вишег степена реда у овим односима одговарајућим законским одредбама. Постојеће законске одредбе су биле сувише неодређене и претерано еластичне, односно пренаглашено шематске и универзалистичке да би се могла помоћу њих остварити правна заштита на тржишту вишег степена. Регулисање ових односа се не може у потпуности препустити само регулисању путем самоуправних споразума о удруживању. Не ради се једино о заштити интереса оних субјеката који закључују ове самоуправне споразуме, друштво законским путем мора да заштити интересе и других самоуправних субјеката чији интереси могу бити грубо оштећени садржином овог самоуправног споразума који они не закључују, али чије их негативне последице погађају као тржишне учеснике. Треба законским путем у много већој мери заштитити поштене и савесне тржишне учеснике да би се спречило да се преко тржишта практично прелива доходак из организације удруженог рада која добро ради у организације удруженог рада које су жариште правне несигурности на тржишту. Оваквом законском заштитом правне сигурности на тржишту у суштини се остварује заштита друштвене својине и самоуправљања. Законским прописима је неопходно прописати минимум материјалне основе који мора испуњавати сваки тржишни учесник. Ово законско прописивање основа и граната преузетих тржишних

обавеза мора бити различито за различиту привредну делатност. Крајње је време да се створи корелација између материјалне основе одговорности и пословних овлашћења тржишних учесника. Постојеће стање ствара висок степен правне несигурности и висок степен правног нереда.

У упоредном праву и страном законодавству у земљама тржишне оријентације се предвиђају низ законских одредаба којима је основни смисао да се претходно, превентивно спречи и онемогући наступање таквих ситуација на тржишту да неко неограничено преузима обавезе а да при томе за те преузете обавезе не може имовински да одговара.

Ова критика правне несигурности на тржишту код нас због непостојања одговарајућих законских одредаба и занемаривање ових питања у досадашњем раду на изменама и допунама Закона о удруженом раду не односи се само на одредбе у погледу узајамних облика одговорности у оквиру ширих организационих целина, него и на недограђеност концепта привредног субјективитета код нас, тј. недограђеност законских одредаба о томе ко може да буде привредни субјект и које имовинске услове мора да испуњава поједини привредни субјект да би могао да обавља неку привредну делатност. Неодрживо је такође идентичност правног положаја свих друштвено-правних лица јер нису сва друштвено-правна лица учесници на тржишту. Морају се у већој мери повући разлике у правном положају између тржишних привредних субјеката у односу на она друштвено-правна лица која нису стручни и професионални учесници.

У циљу остваривања вишег степена правне сигурности на тржишту морају се такође мењати законске одредбе од терминисаности правног субјективитета тржишних учесника самоуправним споразумом о удруживању, јер тај самоуправни споразум је најчешће непознат другим савесним учесницима на тржишту. Исправније је да се та питања унапред и на исти начин, ради заштите правне сигурности на тржишту, на одговарајући начин регулишу одговарајућим законским одредбама. Не могу у истом положају као тржишни учесници да буду на пример основна организација удруженог рада у коју је свој рад удружило десет радника и основна организација удруженог рада у којој је пар стотина или неколико хиљада радника. У томе погледу је мање значајно питање да ли се ради о основној организацији удруженог рада или о радној организацији, јер основна организација удруженог рада према постојећим законским прописима може да буде економски много јачи привредни субјект, него радна организација. У једној основној организацији удруженог рада такође може да буде много више радника и много већи износ друштвених средстава, него у десетак радних организација.

Са аспекта правне сигурности на тржишту потребни су нам законски заштитни прописи, а природно је и нормално да они буду у већем броју закона, док основни принципи законске одредбе по природи ствари треба да буду у Закону о удруженом раду.

Са аспекта правне сигурности на тржишту регистри привредних организација удруженог рада не могу бити једини облик обавештености тржишних учесника о статусним питањима свога пословног партнера. Од самог организационо-правног облика у коме се појављује зависи и могућност привредног субјекта да обавља извесне привредне делатности. У циљу остваривања вишег степена правне сигурности на тржишту, у правном систему се не би смео више толерисати универзални и једнообразни тип основне организације удруженог рада и радне организације. Законским прописима морају бити утврђени и правно разрађени већи број облика основних организација удруженог рада и већи број врста радних организација. То је редовна појава у свим земљама тржишта привреде, то мора бити и код нас.

Дугорочни програм друштвено-економске стабилизације директно и индиректно садржи низ констатација о неопходности већег поштовања и друштвеног вредновања тржишта. Правно се то мора изразити у низу законских одредаба којима је циљ да се институционално заштити виши степен правне сигурности на тржишту. Постоји обиље правних института и много правних могућности да се то законским путем оствари. У крајњој линији није толико битно у ком облику и на који начин ће се то законским путем остварити. Битно је да се то законским путем оствари на бољи и ефикаснији начин у односу на постојеће законске одредбе у нашем позитивном праву.

Проф. др Јожеф Салма
редовни професор Правног факултета у Новом Саду

СУСВОЈИНА ЛИЧНЕ И ДРУШТВЕНЕ СВОЈИНЕ

(Тезе за расправу)

I

ЕВОЛУЦИЈА И СТАЊЕ ЗАКОНОДАВСТВА

1. Коегзистенција својине грађана и друштвене својине разматрана у свом историјском развоју своје формалне изворе не налази тек у Уставу СФРЈ од 1974. године, већ је своје регулативне корене, чини нам се, налазила и у ранијим фазама нашег конституционалног и легислативног развоја. Истина, друштвена својина и својина грађана у свим досадашњим фазама нашег уставног развоја коегзистирали су у правно одвојеним сферама, а економски гледано, у сферама статуса и друштвене, односно, производње средствима личног рада. При томе, сем у првим годинама нашег послератног развоја, у принципу је постојала могућност отворене правне корелације између сектора друштвене својине и сектора својине грађана. Међутим, та правна корелација је постојала само у сфери (слободног) **промета** између сектора друштвене и сектора својине грађана, а не и у области својинских односа. При томе основни услов слободног правног промета између два сектора својине био је еквивалентност у вредностима промењених средстава, тј. пре свега, остваривање промета путем двострано обавезних уговора или других врста теретних споразума. До устава од 1974. године, својинска коегзистенција друштвене својине и радне својине грађана није постојала ни као могућност ни као перспектива. Тек такав степен друштвено-економског развоја који је подразумевао интерес и потребу друштва да се акцентује удруживање самосталног и личног рада средствима у својини грађана са удруженим радом друштвеним средствима, значио је сазревање услова за друштвено регулисану и контролисану **симбиозу средстава** у својини грађана и друштвених средстава.

2. Закон о удруженом раду од 1976. године је предвидео одговарајуће организационе (статусне) облике удруживања радних људи. То су занатске и друге задруге, удруживање земљорадника у земљорадничкој задрузи, уговорна организација удруженог рада. Ови облици удруживања самосталног личног рада средствима у својини грађана са удруженим радом друштвеним средствима не представљају само посебан правни статус личног рада већ уједно и различити правни садржај и степен симбиозе друштвене својине и својине грађана.

3. Закон о основним својинско правним односима СФРЈ од 1980. године изричито предвиђа регулативне основе за сувласништво на терену два сектора, те се први пут на изричити начин у нашем законодавству појављује правни облик сувласништва друштвене својине и својине грађана. Наиме, овај закон је предвидео да у случајевима и под условима одређеним законом, сувласништво постоји и на неподељеној ствари чији је део у друштвеној својини, а на делу постоји право својине.¹ Убрзо после ступања на снагу овог федералног закона, уследиле су и извесне промене у стамбеном законодавству при чему су одређени закони у републикама и покрајинама о стамбеним односима предвидели ближе одредбе о симбиози друштвених средстава и средстава грађана. Ове одредбе партиципацију средстава грађана нису предвиделе само као инвестициона средства већ и као трајан облик сусвојине два сектора.

Посматрано са становишта правног карактера, овај облик симбиозе друштвене својине и својине грађана, обележен класичном терминологијом, представља идеално сувласништво на физички неподељеном делу непокретности или пак покретне ствари. (При тој квалификацији мисли се на цитирану одредбу Закона о основним својинско правним односима).

4. Из овог кратког приказа еволуције и савремене симбиозе друштвене својине и својине грађана може се закључити да у позитивном праву постоје два основна облика те симбиозе: Први облик се тиче различитих варијанти (споразумног) удруживања средстава у својини грађана са средствима у друштвеној својини; а други облик представља прометну резултанту (својинске) симбиозе својине грађана и друштвене својине.

Кад бисмо поближе посматрали правне особености ова два облика симбиозе друштвене својине и својине грађана, имајући у виду изворе настанка ове симбиозе и њен правни садржај, дошли бисмо до следећих обележја. Прва група симбиозе друштвене својине и својине грађана, према начину како она настаје, увек подразумева и одређену промену правног статуса учесника удруживања и то пре свега на страни грађана који удружују средства (тако, оснивају се занатске радионице, задруге или уговорна организација удруженог рада). Друштвено и економски посматрано, посебан је карактер средстава који је у овом случају по среди. То

¹ В. чл. 17. Закона о основним својинско-правним односима од 8. II 1980. Службени лист СФРЈ, бр. 6/1980.

су по правилу средства у својини грађана која су по својој намени производна средства и представљају материјалну основу рада и живота грађана који та средства удружују. Условно речено, према томе, ради се о тзв. радној својини грађана. Следећа друштвена но-економска карактеристика првог облика симбиозе друштвене својине и својине грађана јесте **циљна** и организациона. По свом циљу удруживање личног рада и средстава за производњу у својини грађана са средствима у друштвеној својини јесте продуктивнији рад и боље задовољавање потреба грађана. Савезни Закон о облигационим односима, међу својим основним начелима посебно истиче потребу и дужност за квалитетним задовољавањем потреба потрошача. Тај закон истиче да у заснивању облигационих односа и остваривању права и обавеза истих односа, основне и друге организације удруженог рада, задруге и радни људи који самостално обављају делатност личним радом дужни су да, кад обављањем своје делатности непосредно задовољавају потребе грађана, своја права и обавезе уређују и врше на начин који се обезбеђују редовно и квалитетно задовољавање потреба грађана и што повољнији услови за задовољавање тих потреба.² У циљну сферу спада такође и настојање за подруштвљавањем средстава за производњу и саме производње, али уз обезбеђење свих радних, доходовних и других интереса учесника удруживања. У том циљу су постављене и организационе особености првог облика симбиозе јер подразумевају пуну иницијативу учесника удруживања како на страни друштвених субјеката тако и на страни грађана који удружују свој рад и средства. За овај облик удруживања, даље, заједничка је карактеристика што у принципу не постоје законски максимуми за средства која се удружују на страни грађана. Следећа особеност је везана за права на **доходак** и на **управљање** удруженим средствима. У том погледу ближа анализа позитивних законских прописа може да покаже настојање друштвене заједнице да се обезбеде сви потребни услови за изједначавање положаја удружених грађана са положајем радника у организацијама удруженог рада. То вреди за њихова самоуправна и доходовна права. Разуме се, у успостављању равноправности постоје и одређене специфичности о којима је законодавство морало да води рачуна. Такав је нпр. случај са посебним положајем пословође у уговорним организацијама удруженог рада и др.³

Што се тиче самог правног карактера првог облика симбиозе друштвене својине и својине грађана, ту нам се чини да са гледишта стварног права није реч о идеалном сувласништву, већ је у питању по правилу врста подељене својине. Наиме, сваки од учесника удруживања по правилу и у задрузи и у уговорној организацији задржава право власништва на реалном делу односно на целини удружених средстава за производњу. То међутим, не вреди сасвим и за заједнички остварени доходак, који је пример идеалног сувласништва односно симбиозе подруштвљених средстава

² В. чл. 8. Закона о облигационим односима.

³ В. чл. 305—311. ЗУР-а.

и средстава у својини грађана. Може се затим рећи да и ниво подруштвљавања у вези са заједничким дохотком није једнак у различитим облицима удруживања својине грађана. Различити ниво подруштвљавања средстава у својини грађана условљен је садржајем правног основа самоуправних права удружених грађана. (Нема сумње, да је за ниво подруштвљавања одлучан критеријум у самоуправним правима радника). Док су ова права за занатске и земљорадничке задруге утврђена, пре свега, одредбама закона, код уговорних организација ниво права и обавеза удружених грађана у погледу управљања средствима и радом учесника, поред законских лимита, зависи од воље учесника (тј. садржаја уговора који је између њих закључен)⁴.

Други облик симбиозе својине грађана и друштвене својине своје формално извориште налази, како смо видели, у Закону о основним својинско правним односима. Видели смо, да је први облик заснован на одредбама Закона о удруженом раду. Основне карактеристике другог облика симбиозе друштвене својине и својине грађана јесу следеће. Пре свега други облик подразумева настаanak те сусвојине **без статусних промена** у субјективитету учесника удруживања односно сусвојине. Наиме, извор те врсте сусвојине је у неком прометном акту, уговору или споразуму који не допире до правног статуса удруживалаца. Такав је нпр. случај са партиципацијом средстава у својини грађана у домену стамбених односа. Постоји наиме законска могућност да грађанин стекне истовремено **станарско право** на стану у друштвеној својини и одговарајуће **идеално сувласништво на истом друштвеном стану**, у сразмери партиципације у укупној вредности додељеног друштвеног стана. У овом случају извесно смо сведоци оригиналној симбиози друштвене својине и својине грађана. Давалац стана на коришћење задржава право располагања на идеалном делу стана до висине његовог улагања, а носилац станарског права пак стиче право својине на идеалном делу стана до висине свог улагања средствима у својини грађана. Апстрактан израз те сусвојине чини симбиоза **права носиоца станарског права и права располагања даваоца стана на коришћење**. Носилац станарског права је истовремено и идеални сувласник стана, а давалац стана (не само под условом престанка станарског права) својим идеалним делом слободно располаже одговарајућим актима промета. За време трајања станарског права, међутим, грађанин, носилац станарског права има право трајног и несметаног коришћења стана. Тиме се међутим, не ускраћују ингеренције друштва и носиоца права располагања у погледу управљања са станом пре свега у домену одржавања, амортизације, заједничких простора у стамбеној згради и др. Исто тако, носилац станарског права — сувласник, преко одговарајућих станарских асоцијација учествује у управљању целином стамбене зграде. При томе његова права и дужности нису условљена

⁴ В. чл. 301—302. и чл. 303—319. Закона о удруженом раду.

идеалном висином сувласничког удела, већ правима и дужностима свих станара у стамбеној згради, уређених законским и другим прописима.

Други облик симбиозе друштвене својине и својине грађана, међутим, вероватно није (бар по смислу одговарајуће одредбе Закона о основним својинским односима) сведен на стамбену област већ би требао да се односи и на друге домене живота и рада. Истина је, међутим, да ова материја сем стамбене области није уређена другим законским прописима. Претпостављамо да би регулација све материје требала да уследи доношењем републичких и покрајинских закона о својинским односима. Ти закони још нису донети. У СР Србији, додуше, Скупштина СР Србије је 1981. године ставила на јавну дискусију Нацрт закона о праву својине и другим стварним правима.⁵ Овај нацрт је посветио посебно поглавље правима на посебним деловима зграде, између осталог и сусвојини друштвене својине и својине грађана на посебном делу зграде. Нацрт истиче⁶ да у случајевима и под условима одређеним у закону на посебном делу зграде могу постојати друштвена својина и право својине на идеалним деловима. Потом се у овом нацрту поближе уређује право коришћења на заједничким деловима зграде у друштвеној својини⁷. У тим одредбама се истиче да сви власници посебних делова зграде имају право да користе заједничке делове зграде у друштвеној својини, који служе згради као целини и то према њиховој намени. Ако пак заједнички делови зграде служе само неким, а не свим посебним деловима то право припада власницима тих посебних делова⁸. Чини нам се да је наведени пројекат закона уредио само оне односе који се тичу права на заједничким деловима стамбене зграде (темељи, главни зидови, тавани, фасада, степенице, ходници, дизалице, електрична, канализациона, водоводна и телефонска мрежа, просторије за прање и сушење рубља, уређаји за загревање, димњаци и сл.) као и правне односе на посебним деловима који су у искључивом власништву (посебно, улазна врата, степениште, димњаци и сл.). Међутим, чини нам се да је пропуштена прилика да се предложи одредбе које би уређивале међусобни однос титулара идеалног сувласништва — носиоца права располагања и носиоца станарског права на одговарајућим деловима самог стана у питању. Могуће је да је законодавац стао на становиште да Закон о праву својине *saedes materiae* није надлежан за уређење овог односа, пошто би специјалан закон, Закон о стамбеним односима по предмету регулације, у контексту стамбених односа био ближи и могао стога пре уређивати права идеалних сувласника. Нама се, међутим, чини да ова материја представља принципијелан домен и облик идеалног сувласништва и да као такав спада пре у домен својин-

⁵ В. Скупштински преглед (заједничко гласило Скупштине СР Србије и Скупштине СФРЈ за делегације и делегате), бр. 199 од 4. XII 1981.

⁶ В. чл. 162/2 наведеног нацрта.

⁷ В. чл. 167/1 наведеног нацрта.

⁸ В. чл. 167/2 наведеног нацрта.

ске регулације него у домен стамбених односа. Отуда би било исправније да се ти односи уреде правилима Закона о својинским односима.

Видели смо, дакле, да други облик сусвојине друштвене својине и својине грађана, у принципу не задира у постојећи правни статус носилаца одговарајућих права. Права и обавезе у овом облику сусвојине, по свом правном карактеру, изворишту, ближа су традиционалним својинским односима и заснована су на законским одредбама. Разумљив је интерес друштвене заједнице да се та права и обавезе уреде, пре свега, когентним прописима закона, с обзиром на партиципацију средстава различите природе. Поред тога, може се запазити да је симбиоза друштвене својине и својине грађана у овом случају кохерентна и да је по свом циљу усмерена на задовољавање потреба, пре свега, личног стандарда грађана и радних људи. Садржај права грађана који је уређен законом, утврђен је управо с обзиром на намену односно, циљ ове врсте симбиозе. Трајност и сигурност ове врсте симбиозе, као основно обележје, произилази из чињенице да је извор удружених средстава грађана рад у организацијама удруженог рада односно, лична средства, у крајњој линији доходак.

Неопходно је на овом месту истаћи изузетно значајну корелацију средстава у друштвеној својини и средстава у личној својини. Правни и друштвени циљ производње средствима рада у друштвеној својини није дат себе ради, већ у интересу обезбеђења egzистенције личног стандарда и уопште задовољавања потребе грађана. Када се посматра крајња економска и правна консеквенца производње или рада средствима у друштвеној својини, показало се да је то доходак како организације удруженог рада (ради проширења материјалне основе рада) а тако и лични доходак, ради обезбеђења egzистенцијалних и социјалних услова живота и рада. Према томе, и сам лични доходак је по својој природи сврсисходан и подразумева могућност њеног даљег ангажовања у личне али кроз то и производне сврхе. То су пре свега домени становања, других објеката личног стандарда односно, egzистенцијалних и културних потреба. Тако усмерена средства у својини грађана у свом статичном аспектима немају производни карактер и у крајњој линији представљају коначан циљ живота и рада радних људи и грађана. У динамичном аспектима, међутим, претстављају покретачку основу производње. Удруживање личних средстава са средствима у друштвеној својини представља социјалну и друштвену симбиозу, напор друштвене заједнице и произвођача за обезбеђење одговарајућег стандарда. На основу тога се може, нема сумње, закључити да други облик симбиозе друштвене својине и својине грађана не представља облик заједништва две по природи различите сфере (сектора друштвене и „приватне“ својине) већ симбиозу изразито друштвеног карактера. Она извире из основа и природе система социјалистичког самоуправљања својеврсне економске и политичке организације друштва. Та организација у својој интенцији подразумева обезбеђење крајње аутономности личне сфере у контексту друштва и циљева њеног

развоја. Треба, према томе, нагласити да између друштвене својине и пре свега личне својине не постоји тако изражена секторска противуречност као што се на први мах чини. У самоуправном социјалистичком друштву и у трајној перспективи развоја, треба да постоји извесна линија разграничења између личног и колективног, при чему лично не подразумева никакву могућност експлоатације човека по човеку и да колективно по својој сврси није исконструисана категорија само за колективитет по себи, већ и за појединца. Треба нагласити дакле, да радом стечена својина својим поновним удруживањем са средствима у друштвеној својини не представља институцију отуђења, већ напротив, природну циркулацију између личног и колективног у циљу задовољавања потреба колективног живљења у организованом друштву уз обезбеђење аутономије личног домена.

Симбиоза личне и друштвене својине представља дугорочан процес. У развојном интервалу подразумева правну регулацију, све дотле док се не обезбеде материјални, друштвени и социјални оквири за отклањањем материјалних узрока отуђења (схваћеног у социолошком смислу речи).

II

ПРАВНИ САДРЖАЈ СУСВОЈИНЕ НА СРЕДСТВИМА У ДРУШТВЕНОЈ СВОЈИНИ И У СВОЈИНИ ГРАЂАНА

5. Интерес за анализом правног садржаја симбиозе друштвене својине грађана постоји из више разлога. Први је разлог везан за легислативу у овом домену. Као што смо видели, у другом облику симбиозе друштвене својине и својине грађана, законско уређење правних односа сусвојине још предстоји како у домену стамбених односа, тако и у другим могућим емпиријским приликама ове сусвојине. Домен првог облика је додуше уређен законским прописима али правна анализа карактера овог облика симбиозе средстава два сектора још предстоји. Други разлог је уставноправне природе и тиче се истраживања друштвено-економских и конституционалних основа симбиозе својинских односа са елементима категоријално различитих средишта својине. С правом се поставља питање, да ли је сваки облик симбиозе два сектора својине могућ и дозвољен са становишта социјалистичког поретка. Најзад, не у последњем реду, поставља се питање које су правно техничке могућности коезистенције права располагања и права својине, пошто се прво право појављује као пре свега прометно овлашћење на средствима у друштвеној својини, а друго пак, као стварноправно овлашћење титулара права својине. Та два права су по својој традиционалној систематизацији категоријално различита. Право располагања је наиме домен облигационог права, а право својине јесте домен стварног права. Није реч само о различитим областима (гранама права) под чији режим треба да потпадну два елемента симбиозе, већ и о различитој природи тих права, полазећи од њихове функције. Право

располагања на име подразумева динамику правних односа поводом ствари, а право својине пак статистику. Може ли се стога прихватити симбиоза две по својој природи (функцији) различите категорије (институције) правних овлашћења, која су међусобно по свом садржају контрарно постављена. Трећи је разлог дакле везан за испитивање правнотехничких елемената коегзистенције права располагања (као прометног овлашћења над средствима у друштвеној својини) и права својине (као стварно-правног овлашћења на титулара права својине).

6. Најпре једна аподиктичка констатација: са становишта самоуправног социјалистичког друштва не постоје никакве ни идеолошке, ни научне препреке за симбиозу друштвене и личне својине односно, правне својине грађана. Образложење се ипак по себи намеће. Интеграциони и производни фактори развоја социјалистичког друштва указују на процес подруштвљавања производње као неопходан услов целокупног развоја друштвене заједнице. На подруштвљавање производње, пре свега, утичу захтеви за повећањем продуктивности рада, захтеви за ослобађањем човековог слободног времена дакле, хуманизације услова живота и рада. Наслеђени односи и прилике из капиталистичке фазе развоја друштва, пре свега, подељеност својинског режима на друштвену својину и на приватну својину односно, својину грађана, намећу потребу за превазилажењем те подељености у интересу остварења крајњег циља социјалистичког друштва — разотуђења. Извесни облици рада и производње по свом технолошком и економском механизму остаће још дуго као интересна сфера личног рада а мање интересна сфера рада средствима у друштвеној својини. Потребно је обезбелити друштвене и правне механизме да се у тим облицима обезбеди потребна кооперација личних средстава односно средстава у својини грађана са средствима у друштвеној својини. Као што смо већ истакли, у неким доменима крајњи циљ производње је испољен у обезбеђивању егзистенцијалних услова живота и рада грађана. У том домену је однос друштвене својине и личне својине постављен не само у смислу циркулације робе, дакле као услов тржишног друштва већ и као однос оправдања (циља) друштвене производње. У крајњој линији, средства у својини грађана, ако су обезбеђени законски услови за отклањањем капитализања, служе задовољавању потреба самих титулара права и корисника услуга.

7. Није једноставно објаснити са правнотехничког становишта симбиозу друштвене својине и праве својине када се та симбиоза испољава у категоријално различитим правним садржајима, као што је право располагања и право својине у класичном смислу речи. Када се поближе сагледава категорија права располагања стиче се утисак да је то у основи једно прометно овлашћење организација удруженог рада. Наиме, према Закону о удруженом раду⁹ друштвена средства су у правном промету. То

⁹ В. чл. 242. Закона о удруженом раду.

значи да и у ситуацији симбиозе друштвене својине и својине грађана основно правно обележје одговарајућег идеалног дела друштвене својине јесте у могућности њене прометљивости. (Код овако посматраног права располагања дакле, за тренутак треба да апстрахујемо корелативно право рада средствима у друштвеној својини пошто је ово право засебна правна категорија). Према одредбама ЗУР-а, надаље, друштвена правна лица имају право да у правном промету друштвених средстава закључују самоуправне споразуме и уговоре и врше друге правне послове и радње у оквиру своје правне способности (право располагања). Потом ова правила истичу да у остваривању права располагања друштвена правна лица преносе друштвена средства на друга друштвена правна лица, прибављају средства у друштвену својину код носилаца права својине, отуђују друштвена средства из друштвене својине, дају друштвена средства на привремено коришћење, замењују друштвена средства и по другим основама располажу друштвеним средствима.¹⁰ Из овога се види да је овлашћење друштвеног субјекта у комплексу сусвојине друштвене и личне својине пре свега прометног карактера, јер подразумева могућност промене носиоца тог правног овлашћења. То својство постоји како у секторском тако и у међусекторском делу промета. Према томе, друштвени сувласнички део подразумева основно овлашћење титулара да стави свој сувласнички део у правни промет како у односу према другом друштвеном субјекту тако и према грађанину и према грађанском правном лицу. Када се посматра насупрот томе садржај права другог сувласника у симбиози друштвене и личне својине, грађанина и грађанског правног лица онда се чини да је његово овлашћење шире од прометних и да се испољава у праву употребе, стицања плодова, у праву да се стварно користи и да се та ствар отуђи. Према томе, прометно овлашћење титулара који има идеални сувласнички положај обухвата поред „динамичних права” и „статична права”. Међутим, шири садржај титулара грађанина је само привидан јер крај права располагања средствима у друштвеној својини друштвени субјект има и друга овлашћења сходна употреби и коришћења (нпр. право рада средствима у друштвеној својини, право управљања). Истина је да у конкретним облицима испољавања различитих видова симбиозе друштвене својине и својине грађана може да дође до колизије између ових овлашћења макар и постојала извесна паралела између њих. Ако пак колизија не произилази из различите природе појединих од ових овлашћења ни на страни друштвеног титулара нити на страни индивидуалног титулара, она може да буде и последица различитог правног статуса титулара. Отуда се нема сумње намеће потреба за ближе правном регулацијом појединих облика симбиозе друштвене својине и својине грађана. При томе се мора водити рачуна о специфичностима ових облика и о могућој ко-

¹⁰ В. чл. 243/1,2 Закона о удруженом раду.

релацији између права располагања и осталих правних овлашћења на средствима у друштвеној својини и правног садржаја својинског овлашћења.

Основна карактеристика класичне својине грађана јесте јединство титулара и искључивости правних овлашћења титулара. Не може се рећи да та карактеристика вреди и за друштвену својину. Правна овлашћења над средствима у друштвеној својини не припадају искључиво једном субјекту већ су подељена између више субјеката. Тако, ако је основно право организације удруженог рада спрам средстава у друштвеној својини право рада средствима у друштвеној својини, право на доходак и право располагања онда се тиме не заснива елеменат искључивости овог друштвеног субјекта, јер поред ових овлашћења постоје на истим средствима и овлашћења других друштвених субјеката, као што је право друштвено-политичке заједнице да заједно са организацијама удруженог рада планира производњу и рад средствима у друштвеној својини, право државе схваћене у класичном смислу да ради задовољавања функције организације друштвене заједнице располаже делом дохотка у виду фискалне својине и др. Различита права више титулара средстава у друштвеној својини, осим тога, по свом карактеру и димензији, прелазе класичне оквире правног садржаја права својине (*ius utendi, abutendi, et fruenti*).

Према томе, нема сумње да дивергенција правног садржаја, правних овлашћења на средствима у друштвеној својини и на средствима у својини грађана као и чињеница подељености и интегралности титулара подразумевају тешкоће у синхронизацији правног режима симбиозе друштвене својине и својине грађана. У том погледу, како актуелна правна регулатива, тако и будућа има и имаће одговарајући простор за еволуцију. Та еволуција несумњиво најпре треба да се креће путем усавршавања технологије правне регулације али и стопама појединих фаза принципјелног домена.

Крај изражених тешкоћа у правној регулацији коегзистенције права располагања и права својине, чини нам се да не постоје непремостиве препреке за успостављањем одговарајућег правног склада. Постоје наиме извесне заједничке правно-техничке карактеристике код ова два правна овлашћења. Наиме, и право располагања и право својине подразумевају прометно овлашћење титулара. Чињеница што титулар није јединствен или искључив не спречава да код активирања прометног овлашћења титулари дођу до сагласности о стављању средстава у питању у промет. Уосталом, и код класичне сусвојине (идеалног и реалног вида) овлашћења титулара су подељена те је за правни промет односно коришћење средстава потребна њихова сагласност односно координација. Према томе у овом домену препреке су само привидне, те се свде на изналажење најповољнијих правно-техничких решења.

У случају да је симбиоза друштвене својине и својине грађана заснована на реалним овлашћењима, тачније ако постоји

подела овлашћења према реалним целинама удружених средстава, евентуална супротност између правних овлашћења решава се према одговарајућим правилима о статусу и организацији удруживања (пре свега у домену управљања средствима), а у домену заједничких плодова рада, према правилима о идеалном сувласништву.

8. Тешкоће у правној регулацији ове материје нема сумње постоје и због тога што принципијелан аспект сусвојине друштвене својине и својине грађана није у нашој литератури обрађиван. Чланци и расправе о овој материји су више посвећени појединачним проблемима као што су правни положај земљорадничких задруга, уговорних организација удруженог рада. Те расправе су пре свега посвећене организационом аспектима те не задиру често у проблеме својинских односа у смислу основних категорија својинских овлашћења.

Отуда се намеће потреба за испитивањем фундаменталних основа симбиозе друштвене својине и својине грађана. Те анализе недостају не само у сфери правне науке већ и у осталим научним дисциплинама а пре свега у политичкој економији, економској политици и др.

Правна анализа би требала нарочиту пажњу да посвети категоријалним правним овлашћењима у домену појединих облика удруживања радне и личне својине грађана са друштвеном својином. При томе се мора посветити пажња квалитативним елементима односно координацији различитих правних овлашћења.

Иако на први мах изгледа да су у овој материји правне регулативе, пре свега, законски прописи кохерентнији, већ и једна краћа анализа може да показује широки простор за ближу правну регулацију. У том погледу нам се чини да је законско уређење појединих облика друге групе сувласништва друштвеног и личног сектора отворени простор готово да представља правну празнину, не рачунајући стамбену област.

Може се очекивати да ће еволуција права отворити и друге области личног стандарда за партиципацију личних средстава како у инвестиционом тако и у својинском аспектима у средствима друштвене својине.

Догод за поједине посебне облике симбиозе сувласништва друштвене својине и својине грађана нема посебних законских одредаба, изгледа да су за правне односе између титулара меродавна правила Закона о својинскоправним односима. На први мах би се о овом резону могло говорити да по материји с обзиром на партиципацију друштвене својине није надлежан овај закон већ Закон о удруженом раду. Тај приговор би вероватно имао резона. Међутим, може се изнети став бранити и тиме што је у овим односима у центру пажње и регулације правнотехнички елемент. Принципијелни аспекти су наиме већ уређени Законом о удруженом раду. Тако, чини нам се, да у овој материји можемо примењивати правила Закона о својинскоправним односима која се односе на начин управљања стварју. Ту је меродавно правило да сувласници имају право заједнички управљати стварју. Затим, да је за пре-

дузимање послова редовног управљања стварју потребна сагласност сувласника чији делови заједно чине више од половине вредности ствари. Затим, да ако се у таквом случају не постигне између њих сагласност а преузимање посла је неопходно за редовно одржавање ствари, о томе одлучује суд. Такође се може примењивати правило да за предузимање послова који премашују оквир редовног управљања (отуђење целе ствари, промена намене ствари, издавање целе ствари у закуп, заснивање хипотеке на целој ствари, заснивање стварних службености, веће поправке и сл.) потребна је сагласност свих сувласника. Могло би бити спорно правило о праву сувласника¹¹ да могу поверити управљање стварју једном или неколицини сувласника или трећој особи, с обзиром на карактер друштвене својине. У недостатку других правила могло би се сходно примењивати и правило да трошкове коришћења, управљања и одржавања ствари и остале терете што се односе на целу ствар сnose сувласници спразмерно величини својих делова. Међутим, и код тог правила треба водити рачуна о конкретном облику удруживања.

Такође у случају недостатка посебних правних правила могла би се примењивати правила Закона о својинскоправним односима која се тичу права на деобу ствари у случајевима када се ради о идеалном сувласништву друштвене и личне својине.¹² Наравно и овде би требало водити рачуна о конкретном облику сувласништва. У неким случајевима наиме реална деоба неће бити могућа те преостаје само идеална деоба. То посебно вреди за случај када носилац права својине жели да опозове своје учешће у удруживању. Такав његов поступак не би смео да угрожава даље остваривање циљева удруживања.

¹¹ В. чл. 15. Закона о основним својинскоправним односима.

¹² В. чл. 16. истог Закона.

Миодраг Бисалов, дипл. приправник
Нови Сад

ПРИЛОГ ЈАВНОЈ РАСПРАВИ О БУДУЋЕМ ЗАКОНУ О ВАНПАРНИЧНОМ ПОСТУПКУ

УВОД

Пред Скупштином САП Војводине налази се значајан пројекат Нацрта закона о ванпарничном поступку,¹ дуго очекиван међу правним практичарима и теоретичарима у САП Војводини, а који представља у основи заокружење грађанско-процесних закона у САП Војводини.

Ванпарнични поступак, за разлику од парничног поступка, не представља јединствену и хомогену целину. Основно разликовање парничног и ванпарничног поступка правилно уочава наш уважајени проф. Срећко Зуглиа налазећи да је парнични поступак доста једнолик с обзиром на начин како се он покреће и води, с обзиром на број и значај учесника који учествују у том поступку, као и с обзиром на коначни циљ самога поступка, сматрајући да на подручју ванпарничног поступка влада највећа разноликост у сва три правца. У правној теорији присутни су напори правних теоретичара да одреде и дефинишу позитивне карактеристике ванпарничног поступка, одређујући основе разликовања ванпарничног и парничног поступка од познатих „теорије спора“, „теорије странака“, „теорија превенције и репресије“ и др.² Због свих ових недоречености у правној дефиницији карактеристика ванпарничног поступка не треба изузети таква дефинисања ванпарничног поступка која полазе од одређивања ванпарничног пос-

¹ Извршно веће Скупштине САП Војводине је на 35. седници одржаној 12. новембра 1986. године утврдило Предлог за доношење и Нацрта Закона о ванпарничном поступку и закључило да исте упуте Скупштини САП Војводине на разматрање и усвајање.

² Види: Срећко Зуглиа, Ванпарнични поступак, Школска књига, Загреб 1956, стр. 6 до 12.

тупка као негације парничног поступка или слободног интерпретирања да су ванпарничне ствари све оне које нису у домену парничног поступка.

Такво поимање ванпарничне ствари довољно указује на развојеност ванпарничних ствари и можда је овде одговор на питање зашто је овај део грађанског процесног права толико дуго остао запостављен налазећи своју правну егзистенцију у прописима правних правила Закона о ванпарничном поступку од 24. јула 1934. године.

Судови у САП Војводини, кроз дуги низ година, били су упућени да правна правила ванпарничног поступка примењују кроз заснивање одређених правних схватања која нису примерена основама нашег друштвено-економског и политичког система прилагођавајући своју праксу у примени ових правила кроз све развојне фазе и промене који је наш правно-политички систем у последњих 40 година са собом носио. Чланом 4. Закона о неважности правних прописа донетих пре 6. априла 1941. године и за време непријатељске окупације од 20. октобра 1946. године дата је могућност да под одређеним условима судови примењују ова правна правила. То је био изузетан терет судова, и не само судова, да ова правна правила изведу као подлогу у изграђивању правних схватања и праксе на основама наших динамичних промена, на основама социјалистичког друштвено-економског и политичког уређења. При томе се не може занемарити да су судови у вршењу ванпарничних ствари морали одступати од наше традиционално прихваћене поделе формалних извора права користећи судску праксу као доминантни извор права и излазећи на тај начин из уставом датих оквира и овлашћења. Прецедентно право у ванпарничним стварима је тако постало доминантно, што је могло изазвати и озбиљније расправе из области основних права и слобода радних људи и грађана прокламованих Уставом СФРЈ и уставима република и покрајина.

Речено је да ванпарнични поступак за разлику од парничног поступка не представља јединствену и хомогену целину, а то значи да је он у основи збир посебних поступака за поједине врсте грађанско-правних односа, са прописаним правилима поступања која одговарају природи и специфичности тих односа. Сви ти поступци могу се сврстати у две основне групе и то у поступке у којима се решавају статусне ствари и поступке у којима се решавају имовинско-правни и други грађанско-правни односи. Посматрајући правну уређеност на начелима правила ванпарничног поступка у САП Војводини лако се може доћи до закључка да је ова уређеност решена у релативно малом броју закона (Закон о проглашењу несталих лица за умрла и доказивању смрти, Закон о наслеђивању). У далеко већем броју закона садржане су упућујуће одредбе на примену правила о ванпарничном поступку, а да сам поступак није регулисан (Закон о браку, Закон о односима родитеља и деце, Закон о експропријацији, Закон о стамбеним односима).

Значајан број питања из области грађанских ванпарничних ствари регулисан је посебним покрајинским законима, а судска пракса је изградила бројна правна схватања на релацији материјалних одредаба ових закона и процесних одредаба из правних правила Закона о ванпарничном поступку из 1934. године. Доношењем Закона о ванпарничном поступку употпуниће се регулисање судског поступка у грађанским правним стварима.

1. РАД НА ПРИМЕНИ ЗАКОНА О ВАНПАРНИЧНОМ ПОСТУПКУ

У изградњи правног система нове Југославије није донет закон којим би на целовит начин била уређена правила ванпарничног поступка иако је велики број питања из ове области регулисан у посебним законима. Секретаријат за правосуђе и управу је још крајем 1982. године образовао Радну групу са задатком да припреми Закон о ванпарничном поступку. Већ на самом почетку овога рада, Радна група се суочила са низом отворених питања шта би све требало да обухвати будући закон. У решавању ових питања Радна група је затражила мишљење од општинских и виших судова у САП Војводини, истовремено закључујући да у концепцији будућег закона треба поћи од решења донетог Закона о ванпарничном поступку СР Србије („Службени гласник СР Србије“, бр. 25/82). До 1. децембра 1982. године општински и виши судови у САП Војводини дали су своја мишљења, предлоге и сугестије о основној концепцији будућег закона, а које су биле од изванредне користи у даљем раду на Закону о ванпарничном поступку.

Крајем 1984. године Стручна служба Покрајинског секретаријата за правосуђе и управу припремила је Тезе за Закон о ванпарничном поступку које су достављене редовним судовима у Покрајини, Адвокатској комори Војводине, Правном факултету у Новом Саду са циљем да својим сугестијама и предлозима допринесу што бољем квалитету законских решења. Поводом Теза за Закон о ванпарничном поступку организовани су тематски разговори, а дат је и одређени број примедби и сугестија што је било од изванредне користи у примени Нацрта закона о ванпарничном поступку.

Од стране покрајинског секретара за правосуђе и управу образована је нова Радна група која је била у обавези да за релативно кратко време припреми текст Нацрта закона. У припреми Нацрта закона Радна група је користила за изворе све позитивне законске прописе којима се парцијално уређује поступак у појединим ванпарничним стварима, правна правила Закона о ванпарничном поступку старе Југославије из 1934. године, правна схватања изграђена у послератној судској пракси, Закон о ванпарничном поступку СР Србије и СР Македоније, као и друге који су могли бити од користи за боље и целовитије уређивање ове материје.

2. САДРЖИНА И СИСТЕМАТИКА ЗАКОНА

а) Садржина Нацрта закона о ванпарничном поступку

У опредељивању садржине закона било је отворено питање да ли је целисходније да се Законом уреде само општа правила ванпарничног поступка која би важила за све ванпарничне ствари за које није прописан посебан поступак, односно за питања која тим посебним поступком нису уређена, а да се уређење посебних поступака за поједине врсте ванпарничних ствари препусти законима материјалног права којима се уређују одређени друштвени односи. Ово је нарочито било присутно код Закона о наслеђивању у којем је поступак расправљања заоставштине целовито уређен. Остварило се питање да ли „жртвовати“ компактност Закона о наслеђивању или направити изузетак и изоставити одредбе о поступку у наследним стварима. Кажемо изузетак, јер су одредбе о поступку у наследним стварима биле садржане и у Закону о ванпарничном поступку старе Југославије, а садржане су и у Закону о ванпарничном поступку СР Србије и СР Македоније. Опредељење предлагача је да Нацрт закона поред општих одредаба треба да уреди и посебне поступке уз проширење на нове поступке који се односе на поједине институте нашег друштвеног уређења. На тај начин остварује се још један циљ, а то је да се на целовит начин уређује ова врста судског поступка, избегава понављање истих правила у већем броју закона и доприноси већој правној сигурности у примени и тумачењу закона у пракси.

Нацрт закона о ванпарничном поступку у делу који се односи на уређење имовинских односа садржи поступак уређења односа међу сувласницима (уређење управљања и коришћења заједничких ствари и деоба заједничких ствари и имовине) иако је сусвојина уређена Законом о основним својинско-правним односима („Службени лист СФРЈ”, бр. 6/8) као и поступак судског депозита чије материјалне одредбе садрже чланови 327. до 335. Закона о облигационим односима („Службени лист СФРЈ”, бр. 29/78 и 39/85). Зато се основано може поставити питање надлежности република и покрајина да прописују поступак уређења односа за материјалне одредбе закона који је донела Федерација. Сматрамо правилним опредељење да прописивање ових посебних поступака има оправдања, јер нема изгледа да Федерација уреди те поступке. Према члану 268. Устава СФРЈ, да у областима које се уређују Савезним законом такав закон није донесен, републике односно покрајине могу доносити своје законе ако је то од интереса за остваривање њихових права и дужности. Несумњив је интерес САП Војводине да у остваривању Савезних закона донесе закон који ће обезбедити њихово извршавање и заштиту уставности и законитости (члан 292. став 1. алинеја 3. Устава САП Војводине), а на темељу члана 295. Устава САП Војводине. Уставом СФРЈ од 1974. године извршена је подела законодавне надлежности између Федерације и република и аутономних покрајина према надлежности за уређење друштвених односа. Следећи ово решење Устава СФРЈ,

Федерација би била надлежна за уређење ванпарничног поступка у погледу друштвених односа које сама уређује, а који се решавају у ванпарничном поступку. Како се у ванпарничном поступку разрешава далеко већи број друштвених односа из надлежности република односно покрајина, а имајући у виду изнете констатације, наведени посебни поступци у Нацрту закона имају карактер спроведбених прописа за Савезне законе, што није у супротности са основним решењима Устава СФРЈ и устава република и покрајина. Поред тога, значај уређења поступка за разрешење тих односа је несумњив имајући у виду број предмета који се сваке године разрешава пред редовним судовима у Покрајини, а присутна је и потреба за што целовитијим садржајем ванпарничног поступка.

Као и приликом доношења Закона о ванпарничном поступку СР Србије, тако и у припреми Нацрта закона о ванпарничном поступку САП Војводине, поставило се питање адекватности назива Закона, а из разлога што се већи део Закона односи на посебне поступке. Зато је било присутно размишљање да би се могао дати назив „Закон о ванпарничним поступцима”. Међутим, полазећи од извора права који су коришћени у припреми Нацрта закона, заједничких начела и одређеним бројем заједничких правила преовладало је опредељење да се задржи ранији назив. Сматрамо да за назив Закона има оправдања, јер и Закон о парничном поступку садржи посебне поступке (поступак у парницама због сметања поседа, издавање пословног налога, поступак у споровима мале вредности и др.), а ипак је задржан назив „Закон о парничном поступку”. Повлачећи везу Закона о ванпарничном поступку са Законом о парничном поступку³ слободно смо повући и аналогију назива ових закона.

У припреми Нацрта закона поставило се питање да ли Нацрт закона треба да садржи и одредбе поступка из Закона о оверавању рукописа, потписа и преписа („Службени лист САПВ”, бр. 24/71). Правна правила ванпарничног поступка садржана у Закону о ванпарничном поступку старе Југославије садржавала су и поступак издавања потврда односно уверења о чињеницама које су суду из судских списа и књига познате (параграф 284-286), као и оверавање преписа, рукописа или потписа, затим оверавање превода иностраних исправа (параграф 287-297).⁴ Разлог за ово опредељење је у томе што према Закону о оверавању рукописа, потписа и преписа ове послове поред редовних судова обављају и надлежни органи управе. Зато би остало отворено питање правних последица ако би се овај закон увео као део посебних посту-

³ Чланом 29. став 2. Нацрта закона о ванпарничном поступку је прописано да се у ванпарничном поступку сходно примењују одредбе Закона о парничном поступку.

⁴ Нацрт закона не садржи одредбе о поступку оверавања рукописа, потписа и преписа.

пака у Нацрту закона о ванпарничном поступку. Како овај закон примењују органи управе није нам познат пример из законодавне регулативе да се одредбе процесних закона које примењују редовни судови примењују са обавезујућом снагом и на органе управе. Опредељење предлагача Нацрта закона за изостављање поступка оверавања рукописа, потписа и преписа сматрамо оправданим, али исто тако сматрамо да овај закон који примењују судови мора претрпети одређене измене које би ступиле на снагу истовремено са даном ступања на снагу Закона о ванпарничном поступку. Потребно је, пре свега, да се у Закону о оверавању рукописа, потписа и преписа за редовне судове пропише сходно примена Закона о ванпарничном поступку, јер судови су несумњиво до сада у овом поступку били дужни, а и примењивали су правна правила Закона о ванпарничном поступку. То је од изванредног значаја, а односи се, пре свега, на интервенцију у члану 15. Закона о оверавању потписа, рукописа и преписа.

б) Систематика Нацрта закона о ванпарничном поступку

Нацрт закона о ванпарничном поступку садржи 230 чланова. У погледу обимности Нацрт закона се креће у оквирима Закона о ванпарничном поступку СР Србије и СР Македоније.

Нацрт закона подељен је у три дела. Први део садржи опште одредбе (члан 1. до 29), други део садржи посебне поступке (члан 30. до 227), а трећи део садржи прелазне и завршне одредбе (члан 228. до 230).

Општи део Нацрта закона садржи начелне одредбе и заједничка правила поступања која примењују судови у свим ванпарничним стварима за које није прописан посебан поступак или поступком нису уређене све процесне ситуације у ванпарничним стварима. Нацрт закона о ванпарничном поступку заснива се на начелима официјелности, диспозитије, материјалне истине, заштите лица неспособних за заштиту својих права, саслушању свих учесника, истражном начелу, јавности, писмености, јединству поступка као и на другим начелима која су мање или више заступљена у свим процесним законима.

Други део Нацрта закона садржи посебне поступке и овај део по обиму одредаба заузима најистакнутије место у Нацрту закона. Систематика посебних поступака уређена је по редоследу значаја питања која се Нацртом закона прописују.

Посебни поступци подељени су у више области. У области уређења личних стања (члан 30. до 86) садржани су посебни поступци: 1. лишење пословне способности, 2. задржавање у здравственој организацији која обавља делатност у области неуропсихијатрије и 3. проглашење несталог лица за умрло и доказивање смрти.

У области уређења породичних односа (члан 70. до 86) садржани су посебни поступци: 1. Оглашење да је дете рођено у браку, 2. Продужење родитељског права, 3. Лишење и враћање родитељског права и 4. Давање дозволе за закључење брака.

У области уређења имовинских односа (члан 87. до 227), која је по природи ствари и најобимнија, садржани су посебни поступци: 1. Расправљање заоставштине, 2. Одређивање накнаде за експроприсану непокретност, 3. Уређење управљања и коришћења заједничких ствари, 4. Деоба заједничких ствари и имовине, 5. Уређење међа, 6. Састављање и потврђивање садржине исправе и 7. Судски депозит.

У прелазним и завршним одредбама (члан 228-230) прописан је један прелазни период (члан 228. Нацрта закона) који је од ванредног значаја у циљу обезбеђења правне сигурности учесника у поступку. Овде је потребно истаћи да Нацрт закона (члан 229. и 230) налази правилна решења у овим одредбама за разлику од одговарајућих одредаба Закона о ванпарничном поступку СР Србије. Наиме, чланом 226. Закона о ванпарничном поступку СР Србије, поред осталог, је прописано да даном ступања на снагу тога закона престају да важе одредбе II дела Закона о наслеђивању од члана 149. до члана 225. („Службени гласник СРС”, бр. 52/74) и одредбе члана 67. став 2. Закона о експропријацији („Службени гласник СРС”, бр. 74/77). Чланом 227. Закона о ванпарничном поступку СР Србије је прописано да закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику СРС”, а примењиваће се од 1. јануара 1983. године.⁵ У прописивању ових одредби Закона о ванпарничном поступку СР Србије дошло је до очигледне грешке, јер прихватањем оваквог решења наступила би правна празнина од 12. маја 1982. до 1. јануара 1983. године, а у односу на наведене прописе.

УМЕСТО ЗАКЉУЧИВАЊА

Покушали смо да овим сажетим приказом укажемо на значајне напоре и важност, а и изразимо задовољство што се пред Скупштином САП Војводине коначно налази Закон о ванпарничном поступку. У приказу Нацрта закона о ванпарничном поступку лата су основна указивања која су далеко од оних потребних објашњења основних института из јединог разлога да подстакнемо на размисљање и стваралачки допринос правне теоретичаре и практичаре у фази расправе поводом Нацрта закона која предстоји. Благовремена припремљеност, трезвеност и смиреност у просуђивању решења из Нацрта закона је један од услова да Закон о ванпарничном поступку буде један од оних закона који ће у већој мери обезбедити заштиту основних слобода и права палних људи и грађана и укупно допринети јачању уставности и законитости у САП Војводини.

⁵ Закон о ванпарничном поступку СР Србије ступио је на снагу 12. маја 1982. године (види „Службени гласник СРС”, бр. 25/82).

ГРАБАНСКО ПРАВО

Корисници електричне енергије немају право на државинску заштиту према електродистрибуцији која им ускрати испоруку електричне енергије.

...чланом 70. став 1. Закона о основним својинско-правним односима је одређено да државину ствари има свако лице које посредно врши власт на ствари, док је ставом 3. истог члана одређено да државину права стварне службености има лице које фактички користи непокретност другог лица у обиму који одговара садржини те службености.

Из утврђених чињеница произилази, да тужила тражи заштиту права на употребу — испоруку електричне енергије, међутим повреда тог права према наведеним одредбама не ужива државинску заштиту. Наиме, електрична енергија није ствар у државини тужиле у смислу члана 70. став 1. наведеног Закона, јер тужила не врши фактичку власт над електричном енергијом. Напротив, фактичку власт има електродистрибуција, која даје или ускраћује испоруку електричне енергије. Према томе, тужила као потрошач електричне енергије има само право на испоруку-употребу

електричне енергије. Пошто државинску заштиту има само држалац права стварне службености, а према члану 70 став 3 наведеног Закона, то државинску заштиту у конкретном случају не ужива тужила као корисник права на испоруку електричне енергије.

Према одредби члана 75. наведеног Закона сваки држалац ствари и права (члан 70) има право на заштиту од узнемиравања или одузимања државине. Пошто тужила није држалац ни ствари, ни права, из члана 70. Закона о основним својинско-правним односима, није узнемирана у државини од стране тужених, нити јој је та државина одузета, па стога нема право на државинску заштиту.

Гж. 940/86 од 6. марта 1986.
Виши суд у Новом Саду

Застарелост потраживања из неоснованог обогаћења — рокови и примена прописа.

...тужбом се тражи предаја плодова са спорне земље или накнада новчане вредности ових плодова због тога што су ову земљу

у 1976. и 1977. години користили тужени без правног основа...

Тачно је да би потраживање тужиоца о коме је овде реч застарело када би се на овај случај могла применити одредба чл. 40. ст. 1. Закона о основним својинско-правним односима. Међутим, како је реч о потраживању за 1976. и 1977. годину, а Закон о основним својинско-правним односима ступа на снагу тек 1. септембра 1980. године, овај Закон се у овом случају не може ни применити, па ни рок застарелости од 3 године. Како је овај рок уведен тек овим Законом, а раније није постојао, нити је за ову врсту потраживања постојао краћи рок застарелости, не би се могло прихватити ни становиште другостепеног суда да је ово потраживање застарело, јер је овде реч о захтеву за накнаду због неоснованог обogaћења, који застарева у року од 10 година.

Рев. 3/86 од 5. марта 1986.

Врховни суд Војводине

Услови за наступање дереликције

...За одлучивање у овој правој ствари... одлучено је водити рачуна о чл. 46 Закона о основним својинско-правним односима, по коме право својине престаје напуштањем ствари, а ствар се сматра напуштеном када њен власник на несумњив начин изрази вољу да не жели више да је држи. Напуштена непокретност прелази у друштвену својину у тренутку њеног напуштања. Према томе, да би ствар била напуштена воља власника мора пот-

пуно сигурно и несумњиво бити изражена, па околност што се тужена, као власница спорне некретности, кроз дужи временски период није појављивала са захтевима којим би испољавала своја власничка овлашћења, или формално предузимала одговарајуће радње, само по себи не доказује да је напустила својину ствари.

Гж. 577/86 од 26. фебруара 1986.
Виши суд у Новом Саду

Располагање захтевима који су у супротности са принудним прописима и правна заштита нису допуштени.

...тужилац као лице које се бави приватном законском делатношћу, није овлашћен да своје услуге наплаћује натурално у виду материјала који касније уграђује другим наручиоцима. Јер на тај начин се фактички бави прометом, што је ван оквира његове одобрене делатности. С друге стране, тужени средства кредита за набавку материјала намењеног стамбеној изградњи, користи супротно таквој одобреној намени (за плаћање услуга), што је такође супротно принудним прописима.

Према томе, овако уговореном обавезом плаћања извршених услуга, повређују се принудни прописи, па се захтев, којим се тражи судска заштита обавеза проистеклих из таквог односа, не може усвојити.

Гж. 2295/85 од 30. децембра 1985.
Виши суд у Новом Саду

За ортаклуке занатске радње прописана је писмена форма, па су сва потраживања произашла из усменог ортаклука ништава и не уживају судску заштиту.

... У 1976. години, из које потиче тужбичево потраживање у овој парници, био је на снази Закон о занатским радњама самосталних занатлија САП Војводине (Сл. лист САПВ, бр. 26/75) који је предвиђао: да занатлија може свој рад и средства удруживати са радом других лица у уговорну организацију удруженог рада за занатску делатност и у њој остваривати права утврђена уговором у складу са Законом (чл. 60), да се уговорна организација оснива писменим уговором (чл. 61).

... у току целог периода заједничког пословања странака, судску заштиту могла је уживати само она заједничка занатска радња, односно уговорна организација удруженог рада за занатску делатност која је основана и уредно регистрована по одредбама тих Закона. Пошто је неспорно да су се странке усмено уортачиле, дакле закључиле споразум мимо одредби наведених Закона, такав незаконити усмени ортаклук не може уживати судску заштиту и новчани захтев странке који проистиче из таквог незаконитог правног посла не може се усвојити.

Гж. 68/86 од 11. марта 1986.
Виши суд у Новом Саду

Накнада штете проистекле из нехатне радње.

... неисправан шахт на коловозу свакако представља извор по-

већане опасности за учеснике у саобраћају, а како је тужени пропустио да изврши дужан надзор над шахтом и да на одговарајући начин предупреди околности које могу угрозити безбедност саобраћаја, произилази да је одговоран за насталу штету. Стога не стоје жалбени наводи туженог да није могао нити морао применити девијације на поклопцу шахта јер је он на тај начин пропустио да удовољава својој обавези.

Гж. 3578/85 од 10. децембра 1985.
Виши суд у Новом Саду

Накнада за топли оброк.

... Накнада за топли оброк нема карактер личног дохотка. Топли оброк се осигурава раднику за одржавање и обнављање радне енергије коју радник утроши при раду. Ако радник не ради, не остварује се сврха због које се топли оброк даје па стога нема основе да се досуди накнада за топли оброк за дане које радник — тужилац није радио, без обзира на то због којих разлога није радио.

Гж. 617/86 од 5. марта 1986.
Виши суд у Новом Саду

Право на регресну тужбу у случају исплате капитализиране ренте.

... тужени у жалби истиче, да исплатилац штете не би могао преваливати на њега регресни захтев за извршену исплату капитализиране ренте, оштећеној М. Д. по основу вансудске нагодбе, у којој он није учествовао. Прво-

степени суд не даје разлоге у побијаној пресуди због чега сматра и тај део регресног потраживања основаним. Наиме, одредбом члана 188. Закона о облигационим односима, регулисано је, да у случају смрти, телесне повреде или оштећења здравља, накнада се одређује, по правилу, у облику новчане ренте, а ставом 4. и 5. истог члана, одређени су услови када поверилац може захтевати да му се уместо ренте исплати једна укупна свота. Да ли су и услови за овакву исплату капитализиране ренте испуњени и у односу на туженог, те да ли је тужила правилно и у складу са цитираним законским одредбама поступила када је закључила вансудску нагодбу за тај вид штете, првостепени суд није потврдио ни ценио, па се у томе делу побијана одлука не може испитати.

Гж. 1421/85 од 30. 12. 1986.
Виши суд у Новом Саду

У парници за накнаду штете, чињеница одбијања подвргавања алко-тесту не претпоставља алкохолисаност тог лица.

Основни жалбени навод се своди на тврдњу да је првостепени суд погрешно утврдио чињенично стање које се односи на алкохолисаност туженог сматрајући да из понашања туженог а посебно на одбијање да се подвргне алко-тесту и вађењу крви, произилази да је био под дејством алкохола у моменту саобраћајног удеса. Ови се жалбени наводи не могу прихватити. Првостепени суд је правилном оценом проведених доказа у смислу чл. 7. и 8. ЗПП-а, утврдио битне чињенице са правилним закључком да тужилац у

менту удеса није био алкохолисан а да се његово понашање-одбијање да се подвргне одређеној анализи утврђивања алкохола у крви и сл. не може сматрати прихватљивом чињеницом да је само због тога био у алкохолисаном стању. Правилно се у овом правцу првостепени суд позива на искључење законске и уговорне презумције.

Гж. 1026/86 од 9. априла 1986.
Виши суд у Новом Саду.

Застарелост потраживања кад је у питању суцесивна исплата.

...искључивом кривицом осигураника туженог дана 23. децембра 1973. године дошло до саобраћајне несреће у којој је погинуо Р. Д.

...тужитељ је за период од 25. априла 1974. до 30. јуна 1984. супрози погинулог свог осигураника Р. Д. на име пензије исплатио укупно 15.099,60 ДМ, па је првостепени суд на основу напред утврђених чињеница, а применом Закона о основама система осигурања имовине и лица закључио да тужитељ основано од туженог захтева утужени износ.

...Неосновано тужени понавља приговор застаре потраживања.

...Ноторно је да за тужитеља штета није могла настати како оног дана када је до удеса дошло, тако ни даном доношења пресуде у кривичном предмету, отуда што се ради о стицању права на пензију, ради се о повременим давањима, а за тужитеља је штета настала даном исплате те пензије. Тужитељево потраживање по правној природи не представља захтев за накнаду штете, већ има

правни карактер плаћеног дуга за другог. Како од правоснажности кривичне одлуке па до дана подношења тужбе није протекао рок од 10 година, те како је у питању сукцесивна исплата, а на конкретни случај се имају применити одредбе Закона о застарелости потраживања (чл. 19. ст. 1) није дошло до застарелости потраживања како то погрешно жалба сматра.

Гж. 70/86 од 20. марта 1986.
Виши суд у Новом Саду

Зајам у иностраној валути.

... тужилац са захтевом за повраћај истих не би могао успети јер се ради о захтеву који је у противности са принудним прописима из Закона о девизном пословању, према којем је забрањена купопродаја и уступања девиза између домаћих лица, а који захтев суд у смислу одредбе 3. тачке 1. ЗПП-а не може уважити.

Гж. 3286/85 од 19. марта 1986.
Виши суд у Новом Саду

Тотална штета и предаја оштећеног возила.

... побијана пресуда, а у делу којим се овлашћује тужени да преузме предметно возило из поседатужилеу стању какво је констатовано обрачуном стварне штете на возилу од 1. фебруара

1985. је недовољно одређена и зато неизвршива. Напротив, требало је обавезати тужилу да то возило у наведеном стању и у одређеном року преда туженом ЗОИЛ-у.

Гж. 3693/85 од 3. априла 1986.
Виши суд у Новом Саду

Када су у питању амерички држављани прописи о обезбеђењу трошкова (акторска кауција) не важе.

... Испустио је првостепени суд из вида важећи Уговор о трговини и пловидби између Србије и Уједињених Држава Америке од 2/14. октобра 1881. год. који садржи одредбе по којима се држављанин уговорних страна односно уговорне стране изједначају са домаћим држављанима у погледу приступа судовима ради заштите своје личности и имовине (чл. 11 ст. 1. и 2. и чл. IV ст. 4).

... Код таквог стања ствари, а при неспорној чињеници, да је тужитељица амерички држављанин, првостепени суд није имао основе да обавезује тужитељицу на обезбеђење парничних трошкова, јер тужени немају права на постављање таквог захтева с обзиром на одредбе напред поменутог међународног уговора.

Гж. 503/86 од 25. марта 1986.
Виши суд у Новом Саду

Праксу приредио
Светозар Добросављевић

САОПШТЕЊА

ИЗ СЕДНИЦЕ УПРАВНОГ ОДБОРА

На седници Управног одбора, одржаној 21. новембра 1986. године, донета су следећа решења:

1. Записник са претходне седнице Управног одбора је једногласно усвојен.

2. Одлучено је да се редовни попис (инвентарисање) основних средстава и извора средстава за 1986. годину обави у периоду од 29. 12. 1986. до 5. 1. 1987. године.

У Комисију за попис основних средстава и ситног инвентара именовани су: Гојковић Драган, председник, Берића Биљана, члан, и Белић — Бркић Владислава, члан, а у Комисију за попис новчаних средстава, осталих средстава и дужничко-поверилачких односа именовани су: Лалић Радован, председник, Ковачев Вера, члан, и Мартиновић Драгољуб, члан.

3. Узет је на знање извештај Лотине Мирослава о стању новчаних средстава на жиро-рачуну и благајни Адвокатске коморе Војводине.

4. Одлучено је да се позову сви представници ООА у САП Војводини на заједнички састанак са председником Управног одбора Адвокатске коморе Војводине где би се разматрала проблематика пореза, доприноса, пореске политике и опорезивања адвоката.

5. Одлучено је да се за следећу седницу Управног одбора припреми предлог одлуке о измени Тарифе о наградама и накнади трошкова за рад адвоката.

6. Решењем број 415/86 уписује се у Именик адвоката Борбевих Маринко, дипл. правник из Београда, са седиштем адвокатске канцеларије у Панчеву, ул. Жарка Зрењанина бр. 105, а са даном 21. 11. 1986. године.

7. Решењем број 432/86 уписује се у Именик адвоката Летић Смиљка дипл. правник из Новог Сада, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, ул. Лазе Телечког бр. 28, а са даном 23. 12. 1986. године.

8. Решењем број 422/86 уписује се у Именик адвоката Петровић Миодраг, дипл. правник из Београда, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Бул. АВНОЈ-а бр. 55/3, а са даном 27. 11. 1986. године.

9. Решењем број 418/86 уписује се у Именик адвоката Хорват Агнеш, дипл. правник из Суботице, са седиштем адвокатске канцеларије у Суботици, ул. Димитрија Туцовића бр. 9, а са даном 5. 12. 1986. године.

10. Решењем број 424/86 уписује се у Именик адвокатских приправника Драгин Зоран, дипл. правник из Ковина, са адвокатско-приправничком вежбом код Драгин Уроша, адвоката из Ковина, а са даном 21. 11. 1986. године.

11. Решењем број 428/86 уписује се у Именик адвокатских приправника Јовановић Небојша, дипл. правник из Ковина, са адвокатско-приправничком вежбом код Јовановић Буре, адвоката у Ковину, а са даном 5. 12. 1986. године.

12. Решењем број 436/86 уписује се у Именик адвокатских приправника Адамов Јулка, дипл. правник из Новог Сада, са адвокатско-приправничком вежбом код Узелац Душана, адвоката из Футога, а са даном 28. 11. 1986. године.

13. Решењем број 425/86 уписује се у Именик адвокатских приправника Милошев Слабана, дипл. правник из Бачке Паланке, са адвокатско-приправничком вежбом код Грујић Владимира, адвоката у Бачкој Паланци, а са даном 21. 11. 1986. године.

14. Решењем број 426/86 брише се из Именика адвокатских приправника Петрић Драгана, адвокатски приправник из Бачке Паланке, са даном 14. 10. 1986. године, услед заснивања радног односа.

15. Решењем број 405/86 узима се на знање да су Кесић Љубиша и Станић Новак, адвокати из Панчева, основали удружену (заједничку) адвокатску канцеларију са седиштем у Панчеву, ул. ЈНА бр. 26/а, уговором од 6. 10. 1986. године, са којим даном су отпочели са вођењем удружене адвокатске канцеларије.

16. Решењем број 413/86 узима се на знање да су Хаџић Лазар и Сикимић Србан адвокати из Новог Сада, основали удружену (заједничку) адвокатску канцеларију са седиштем у Новом Саду, ул. Београдски кеј бр. 29. уговором од 31. 10. 1986. године. Са вођењем удружене адвокатске канцеларије отпочели су са даном 16. 11. 1986. г.

17. Решењем број 406/86 брише се из Именика адвоката Чолаковић Недељко, адвокат у Ковачици, са даном 1. 12. 1986. године. Стојков Бранко, адвокат из Ковачице, одређује се за преузимаоца адвокатске канцеларије Чолаковић Недељка. Узима се на знање изјава Чолаковић Недељка да задржава чланство у Фонду посмртнине и након пензионисања. Ставља се ван снаге решење Управног одбора Адвокатске коморе Војводине број 406/86 од 5. 11. 1986. године.

О Б А В Е Ш Т Е Њ Е

Конгрес Међународне уније адвоката одржаће се у Квебеку, Канада од 30. 08. до 4. 09. 1987. године.

Главне теме Конгреса МУА у Квебеку су:

1. Банкарска обезбеђења у међународним уговорима,
2. Развој међународне трговине,
3. Међународна сарадња судских функционера у приватном и јавном праву,
4. Улога адвоката у међународним пословима његове странке.

Позивају се заинтересовани адвокати за националне референте за ове четири теме.

Управни одбор

О Б А В Е Ш Т Е Њ Е

УРЕБИВАЧИ ОДБОР „ГЛАСНИКА“ ОБАВЕШТАВА СВОЈЕ ПРЕТПЛАТНИКЕ ДА БЕ ГОДИШЊА ПРЕТПЛАТА ЗА „ГЛАСНИК“ У 1987. ГОДИНИ БИТИ ПОВИШЕНА ЗБОГ ПОВЕЋАНИХ ШТАМПАРСКИХ И ДРУГИХ УСЛУГА И ИЗНОСИЋЕ 5000 ДИНАРА, ДОК БЕ ПОЈЕДИНИ БРОЈ ВАН ПРЕТПЛАТЕ СТАЈАТИ 500 ДИНАРА. ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО ИЗНОСИЋЕ 40 US ДОЛАРА.

МОЛИМО ПРЕТПЛАТНИКЕ ДА ПРЕТПЛАТУ ДОСТАВЕ У ТОКУ ЈАНУАРА 1987. ГОДИНЕ НА ЖИРО-РАЧУН АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ БРОЈ 65700-678-2047, КАКО БИ ИМ СЕ „ГЛАСНИК“ И НАДАЉЕ УРЕДНО ДОСТАВЉАО.

УРЕБИВАЧКИ ОДБОР

10. Решењем број 424/86 уписује се у Именик адвокатских приправника Драгана Ђорџић, дипл. правник из Ковина, са адвокатско-приправничким искуством код Драгана Уроша, адвоката из Ковина, а са датумом 1. 12. 1986. године.

11. Решењем број 425/86 уписује се у Именик адвокатских приправника Јовановић Небојша, дипл. правник из Ковина, са адвокатско-приправничким искуством код Јовановић Буре, адвоката у Ковину, а са датумом 1. 12. 1986. године.

12. Решењем број 436/86 уписује се у Именик адвокатских приправника Асимовић Туцак, дипл. правник из Новог Сада, са адвокатско-приправничким искуством код Угаслава Душана, адвоката из Футога, а са датумом 1. 11. 1986. године.

13. Решењем број 437/86 уписује се у Именик адвокатских приправника Милошевић Слађана, дипл. правник из Бачке Паланке, са адвокатско-приправничким искуством код Милошевић Драгана, адвоката у Бачкој Паланци, а са датумом 21. 11. 1986. године.

14. Решењем број 438/86 уписује се у Именик адвокатских приправника Милошевић Драган, дипл. правник из Бачке Паланке, са адвокатско-приправничким искуством код Милошевић Драгана, адвоката у Бачкој Паланци, а са датумом 21. 11. 1986. године.

15. Решењем број 439/86 уписује се у Именик адвокатских приправника Милошевић Драган, дипл. правник из Бачке Паланке, са адвокатско-приправничким искуством код Милошевић Драгана, адвоката у Бачкој Паланци, а са датумом 21. 11. 1986. године.

16. Решењем број 440/86 уписује се у Именик адвокатских приправника Милошевић Драган, дипл. правник из Бачке Паланке, са адвокатско-приправничким искуством код Милошевић Драгана, адвоката у Бачкој Паланци, а са датумом 21. 11. 1986. године.

17. Решењем број 441/86 уписује се у Именик адвокатских приправника Милошевић Драган, дипл. правник из Бачке Паланке, са адвокатско-приправничким искуством код Милошевић Драгана, адвоката у Бачкој Паланци, а са датумом 21. 11. 1986. године.

18. Решењем број 442/86 уписује се у Именик адвокатских приправника Милошевић Драган, дипл. правник из Бачке Паланке, са адвокатско-приправничким искуством код Милошевић Драгана, адвоката у Бачкој Паланци, а са датумом 21. 11. 1986. године.

19. Решењем број 443/86 уписује се у Именик адвокатских приправника Милошевић Драган, дипл. правник из Бачке Паланке, са адвокатско-приправничким искуством код Милошевић Драгана, адвоката у Бачкој Паланци, а са датумом 21. 11. 1986. године.

20. Решењем број 444/86 уписује се у Именик адвокатских приправника Милошевић Драган, дипл. правник из Бачке Паланке, са адвокатско-приправничким искуством код Милошевић Драгана, адвоката у Бачкој Паланци, а са датумом 21. 11. 1986. године.

21. Решењем број 445/86 уписује се у Именик адвокатских приправника Милошевић Драган, дипл. правник из Бачке Паланке, са адвокатско-приправничким искуством код Милошевић Драгана, адвоката у Бачкој Паланци, а са датумом 21. 11. 1986. године.

22. Решењем број 446/86 уписује се у Именик адвокатских приправника Милошевић Драган, дипл. правник из Бачке Паланке, са адвокатско-приправничким искуством код Милошевић Драгана, адвоката у Бачкој Паланци, а са датумом 21. 11. 1986. године.

23. Решењем број 447/86 уписује се у Именик адвокатских приправника Милошевић Драган, дипл. правник из Бачке Паланке, са адвокатско-приправничким искуством код Милошевић Драгана, адвоката у Бачкој Паланци, а са датумом 21. 11. 1986. године.

Читаоцима

„Гласника”, а да о

сарадницима,

као и свим члановима

АДВОКАТСКА КОМОРА

ВОЈВОДИНЕ

жели

срећну

Нову

1987.

ГОДИНУ

Уређивачки савет

Председник:

Никола Вујашковић

судија Уставног суда Војводине

Светозар Дракулић, заменик јавног правобраниоца Војводине, *Антоније Борић*, судија Врховног суда Војводине, *Никола Једовац*, адвокат у Сомбору, *Васа Калишки*, адвокат у Панчеву, *Жива Коњевић*, шеф Службе за скупштинске послове Привредне коморе Војводине, *Војислав Маринков*, адвокат у Вршцу, *др Љубиша Милошевић*, редовни професор Правног факултета у Новом Саду, *Душан Мићић*, заменик секретара СИЗ-а за научни рад Војводине, *Милан Рапајић*, адвокат у пензији из Новог Сада, *Војислав Рашовић*, адвокат у Сремској Митровици, *Ласло Цабафи*, директор Кадровског и општег сектора фабрике каучука у оснивању, *Зрењанин*, *др Петар Шарчевић*, ванредни професор Правног факултета на Ријеци, *Душан Шипка*, председник Општинског суда у Пландишту

Уређивачки одбор

Главни и одговорни уредник

Сава Савић

адвокат у Новом Саду

Борђе Вебер, адвокат у Новом Саду, *Светозар Добросављевић*, адвокат у Новом Саду, *Мирослав Здјелар*, адвокат у Новом Саду, *Живко Киселички*, судија Вишег суда у Новом Саду

Технички уредник

Мирјана Јовановић

Гласник издаје и власник је Адвокатска комора Војводине, 21000 Нови Сад, Змај-Јовина 20/1. — Телефон: 29-459. Годишња претплата 3000.— дин. Претплата за иностранство 40 US долара. Цена једног броја 250.— дин.

Тек. рачун 65700-678-2047. Ручкописи се не враћају.

У издавању часописа учествује и Самоуправна интересна заједница за научни рад Војводине

На основу мишљења Покрајинског секретаријата за образовање, науку и културу САПВ бр. 418—18 од 23. маја 1973. године. Гласник је стручна публикација ослобођена основног и посебног пореза на промет.

Штампа: ГРО „Пролетер“ Рума, Задарска бб, тел. 022/423-711